ભગવત્ નામ મહાત્મય.

દોહરો.

રામ નામ આરાધવો, તુલસી વૃથા ન જાય,
લડકાઇકો પોખનો આગે હોત સહાય.
રામ રૂપૈયા રોકહે, ખરચે ખુટત નાહીં;
લેતે દેતે ના ઘટે, યું સમજો મનમાંહીં.
તુલસી સીતારામકું, રીઝ ભજે કે ખીજ;
ઉલટા સુલટા વાવીએ, જયું ખેતરમાં બીજ.
તુલસી વિલંબ ન કીજીએ, ભજ લીજે રઘુવીર;
તન તરકસતેં જાત હે, શ્વાસ સારખે તીર.
તુલસી તુલસી સબ કહે, તુલસી બનકે ઘાસ;
કૃપા ભઇ રઘુનાથકી, હો ગયે તુલસીદાસ.
તુલસી તલપ ન છોડીએ, નિશ્ચે લીજે નામ;
મનુષ્ય મજુરી દેતહે, કયું રખેગો રામ.
સીતાપતિ રઘુનાથજી, તુમ લગ મેરી દોડ;
જેસે કૌઆ જ્હાજકો, ચલ ન શક્ત કછુ ઓર.
કાહુકે ધન ધામ હય, કાહુકો પરીવાર;
તુલસી મો સમદીનકો, સીતારામ આધાર.

નહી વિદ્યા નહી બાહુ બળ, નહી ખરચનકો દામ;
તુલસી મો સમ પતીતકી, તુમપત રાખો રામ.
સબ દેખે પરખે લીખે, બહુત કહે કયા હોય;
તુલસી સીતારામ બીન, અપનો નાંહી કોય.
તુલસી રસના તો ભલી, જો તું સમરે રામ;
નહીંતર કાઢી નીકાસીએ, મુખમેં ભલો ન ચામ.
દુઃખમેં સમરન સબ કરે, સુખમેં કરે ન કોય;
જો સુખમેં સમરન કરે, તો દુઃખ કહાંસે હોય.
સુખમેં સમરન ના કિયા, દુઃખમેં કીયા યાદ;
કહે કબીર તા દાસકી, કોન સુને ફરિયાદ.
સુખકે માથે સીલ પડે, જો નામ હૃદયસે જાય;
બલીહારી વા દુઃખકી, પલ પલ નામ જપાય.
બીપત ભલી હરી નામ લેત, કાયા કસોટી દુઃખ;
રામ બીના કીસ કામકી, માયા સંપત સુખ.
તીન ટુક કૌપીનકો, અરૂ ભાજી બીન લોન;
તુલસી રઘુવર ઉરબસે, ઈંદ્ર બાપરો કોન.
કબીર સબ જગ નિર્ધના, ધનવંતા નહીં કોય;
ધનવંત સોહી જાનીએ, રામનામ ધન હોય.
નામ સમોવડ કોઇ નહીં, તપ તીરથ વ્રત જોગ;
નામે પાતક છાંડીએ, નામે નાસે રોગ.

રામ નામકી ઓખદી, ખરી નીતસે ખાય;
અંગપીડા વાધે નહીં, મહા રોગ મીટ જાય.
રામ નામ અમુલ્ય હય, બીના દામ બીકાય;
તુલસી અચરજ દેખીયો, કોઇ ગ્રાહક ન થાય.
રામ નામ આધી રતી, કોટીક પાપ પહાડ;
બલીહારી વા નામકી, પાપ કરે સબ છાર.
જબહી નામ હૃદયે ધરા, ભયો પાપકો નાશ;
માનો ચીનગી આગકી, પડી પુરાની ઘાસ.
"નામ લીયા જીને સબ લીયા, સકળ શાસ્ત્રોંકા ભેદ;
નામ વીના નરકે ગયા, પઢ પઢ ચારો વેદ.
નીસરણી નીજ નામકી, ધર્મ ગગન બીચ એક;
રામ નામકી ટેકસેં, ચડ ગયે સંત અનેક.
પઢનેકી હદ સમજહે, સમજણકી હદ જ્ઞાન;
જ્ઞાનકી હદ હરીનામ હે, એ સીદ્ધાંત ઉર આન.
રામ નામ રટતે રહો, જબ લગ ઘટમેં પ્રાણ;
કબહુક દીનદયાળકુ, શબ્દ પડેગો કાન.
રામ નામ કહતે રહો, ધરે રહો મન ધીર;
કબહુક કાજ સુધારહીં, કૃપાસીંધુ રઘુવીર.
સુમરનસે સુખ હોત હે, સુમરનસે દુઃખ જાય;
કહે કબીર સુમરન કીએ, સાંઇ માઇ સમાય.

ઉંચા કુળ કીસ કામકા, જ્યાં નહીં હરીકા નામ;
તુલશી તાતે સુપચ ભલો, મુખલે હરીકા નામ.
કબીર દર્શન સાધકા, સાહેબ આવે યાદ;
લેખેમેં સોઇ ઘડી, બાકીકે દીન બાદ.
નામ બીના બે કામહે, છપ્પન ભોગ બીલાસ;
કયા ઇંદ્રાસન બેઠના, કયા વૈકુંઠ નિવાસ.
અર્બ ખર્વ લો ધન મીલે, ઉદય અસ્તકો રાજ;
તુલસી હરીકે ભજન બીન, સબે નરકકો સાજ.
તુલસી સોઇ ચતુરતા, રામ ચરન લૌલીન;
પરધન પરમન હરનકું, વેશ્યા બડી પ્રવીન.
રામ નામકે કારણે, સબ ધન ડાલ્યો ખોય;
મુરખ જાણે ગીર પડયો, દિન દિન દુણો હોય.
લેનેકું હરનામ હે, દેનેકું અન્ન દાન;
તરનેકું આધિનતા, બુડનેકું અભીમાન.
રામ નામકો આળસુ, ભોજનકો હુશીયાર;
તુલસી એસે મનુષ્યકો, વાર વાર ધિક્કાર.
તુલસી જગમેં આયકે, કર લીજે દો કામ;
દેનેકુ ટુકડા ભલા, લેનેકું હરિનામ.
રામ નામ સબ કોઈ કહે, ઠગ ઠાકોર અધુ ચોર;
બીના પ્રેમ રીઝે નહીં, તુલસી નંદ કીશોર.

દોહરા.

રામનામકો અંકહૈ, સબ સાધનહૈ સૂન;
અંક ગયે કછુ હાથ નહિં, અંક રહે દશગુન.
કાશી વિધિ બસિ તનુતજૈ, હઠ તન તજૈ પ્રયાગ;
તુલસી જો ફલ સો સુલભ, રામ નામ અનુરાગ.
તુલસી હઠિ હઠિ કહત નિત, ચિત સુન હિતકર માન;
લાભ રામ સુમિરન બડો, બડ઼ વિસારે હાન.
બિગરી જન્મ અનેકકી, સુધરૈ અબહીં આજુ;
હોહિરામકો રામજપ, તુલસી તજી કુસમાજુ.
પ્રીતિ પ્રતીતિ સુરીતિસોં, રામનામ જપુ રામ;
તુલસી તેરો હૈ ભલો, આદિ મધ્ય પરિણામ.
રામનામ કલિ કામતરૂ, સકલ સુમંગલ કંદ;
સુમિરત કરતલ સિદ્ધિસબ, પગ પગ પરમાનંદ.
હરન અમંગલ અઘ અખિલ, કરન સકલ કલ્યાણ;
રામનામ નિત કહત હર, ગાવત વેદ પુરાણ.
રામ ભરોંસો રામ બલ, રામનામ વિશ્વાસ;
સુમિરી નામ મંગલ કુશલ, માંગત તુલસીદાસ.
હિય ફાટહુ ફૂટહુ નયન, જરઉ તે તન કેહિ કામ;
દ્રવહિંશ્રવણ ફુલકહિં નહીં, તુલસી સુમિરત રામ.

રામ સનેહી રામગતિ, રામચરણ રતિજાહિ;
તુલસી ફલ જગ જન્મકો, દિયો વિધાતા તાહિ.
તુલસી જોપૈ રામસોં, નાહિંન સહજ સનેહ;
મૂડ઼ મુંડ઼ાયો વાદિહી, ભાંડ ભયો તજી ગેહ.
તુલસી પરિહરિ હરિ હરહિ, પાઁવર પૂજહિં ભૂત;
અંત ફજીહત હોહિંગે, જ્યોં ગણીકાકે પૂત.
નિજ દૂષણ ગુણ રામકે, સમુઝે તુલસીદાસ;
હોય ભલો કલિકાલહૂ, ઉભય લોક અનયાસ.
કૈ તોહિં લાગે રામપ્રિય, કૈ તૂ પ્રભુ પ્રિય હોહિ;
દ્વૈમહઁ રૂચૈ જો સુગમસો, કીવૈ તુલસી તોહિ.
શ્રીરઘુવીર પ્રતાપતે, સિંધું તરે પાષાન;
તે મતિમંદ જે રામતજી, ભજહિં જાય પ્રભુ આન.
સબૈ કહાવત રામકે, સબહિ રામકી આસ;
રામકહૈં જહિ આપનો, ત્યહિ ભજુ તુલસીદાસ.

સવૈયો.

રામ વિહાય મરા જપતે, બિગરી સુધરી કવિ વાલ્મીકીકી;
નામહિતે ગજકી ગણિકાહુ, અજામીલકી ચલિ ગૈ ચલ ચૂકી.
રામપ્રતાપ બડે કુસમાજમે, લજ્જા રહી સતી પાંડુવધૂકી;
તાંહા ભલો અજહૂં તુલસી જેહિ,
પ્રીતિ પ્રતીતિ હે આખર દૂકી.

——:૦:——

નામ અજામિલસે ખલ તારણ, તારણ વારણ વારવધૂકો;
નામહરે પ્રહલ્યાદ વિષાદ પિતા, ભય શાસતિ સાગર સૂકો.
નામસોં પ્રીતિ પ્રતીતિ વિહીન, ગિલો કલિકાલ કરાલ નચૂકો;
રાખિ હૈ રામસો જાસુ હિયે, તુલસી હુલસૈ બલ આખર દૂકો.

——:o:——

કવિત.

રામનામ માતુ પિતુ, સ્વામી સમરથ હિતુ;
આશ રામનામકી, ભરોસો રામનામકો;
પ્રેમ રામનામહીંસું, નેમ રામનામહીંકો;
જાણું ન મરમ પદ, દાહિનોન વામકો.
રામકી સપથ સરવસ મેરે રામનામ;
કામધેનુ કલ્પવૃક્ષ મોહે ક્ષીણ છામકો;
સ્વારથ સકલ પરમારથકો રામ નામ;
રામનામ હીન તુલસી ન કાહુ કામકો.

સવૈયો.

રામકો નામ બડો કલીમેં, ગુણ ગાય સદા વો તરે પે તરે;
પાવક બીચ કછુ જે પરે, જીતનો હોય સોહી જરે પે જરે.
અગોચર નામ લેવે પ્રભુકો, હોય પાપી તદાપી તરે પે તરે;
ભાવ અભાવ ન પ્રીત વા પ્રીતસે, રામ કહે સો તરે પે તરે.

સવૈયો.

કહ્યા વ્રત નેમ ગજેંદ્ર કીયો, કહા વેદપુરાણ પઢી ગુનિકા;
અજામેલ કહા તપ ધર્મ કીયો, થાબડા વિષયી જો સુરાપનિકા.
તીરથ કોન કીયે સજના, જીને જીવ અનેક સુનાહુ નિકા;
અધમેરૂ સમાન જલે તુલસી, હરીનામ હુતાશનકી કનિકા.

સવૈયો.

ન મીટે ભવ સંકટ દુર્ઘટ હય,
તપ તીરથ જન્મ અનેક અટો;
કલીમેં ન વૈરાગ ન જ્ઞાન કહું,
સબ લાગત ફોગટ જુંઠ જટો.
નટ જ્યું જની પેટ કુપેટક કોટીક, ચેટક કૌતક ઠાટ ઠટો;
તુલસી જો સદા સુખ ચ્હાઇએ તો,
રસના નીશીવાસર રામ રટો.

સવૈયો.

ઋષિનારી તરી કપી રીંછતરે,
વો અસુર તરે જેહી નામ ઉચારે;
બન ભીલસુતાકી ગતી સુધરી,
સો જટાયુ વીહંગમ જાહી ઉધારે.

અબ ચૈતન બાત કહા કરીએ,
જડ પથ્થર જાય તરે નીધીખારે;
તુલસી તું અચેત લે ચેત,
યે નામકી નાવ મહા ભવસાગર તારે.

અપરાધ અગાધ ભયે જનકે, અપને ઉર આનત નાહિંન જૂ;
ગણિકા ગજ ગીધ અજામિલકે, ગનિ પાતકપુંજ સરાહિન જૂ.
લિયે બાલક નામ સુધામ દિયે,
જિહિ ધામ મહામુનિ જાહિં ન જૂ;
તુલસી ભજ દીનદયાલ પ્રભુ, રઘુનાથ અનાથન દાહિન જૂ.

સવૈયો.

ધન્ય ભઇ તીનકી જનની, કીરતારથ સો જગ વેદન ગાઇ,
કુલ પાવન તાહી કરી સગરી, જગ ધન્ય ભઇ તીનકી મીતરાઇ;
પદકંજન તાસુ પુનીત ધરા, રજ પાવન તે જન પાપ મીટાઇ,
તુલસી જો રટે પ્રભુનામ સદા,
વહી માનવ જાણું ન દેવ હય ભાઈ.

કવિત.

જપકીન તપ ખપ, કીયો ન કમાઈ જોગ,
જાગ ન વૈરાગ ત્યાગ, તીરથ નહિ તનકો;

ભાઇકો ભરોંસો ન, ભરોસો વેર રીપુહુંસો,
બલ અપનો ન, હીત જનની જનક કો.
લોકકો ન ડર, પરલોકકો ન શોચ,
દેવ સેવા ન સુહાઇ, ગર્વ ધામકો ન ધનકો;
રામહીકે નામ તે,જો હોઇ સોઇનીકો લાગે,
એસોહી સ્વભાવ કછુ તુલસી કે મનકો.

કવિત.

સબ અંગહીન, સબ સાધન વીહીન,
મન વચન મલીન, હીન કુલ કરતુતિ હે;
બુદ્ધિ બલહીન, ભાવ ભક્તિ વીહીન,
દીન ગુણ જ્ઞાનહીન લીની ભાગમેં ભણુતિહે.
તુલસી ગરીબ મોહે, આશા રામનામ એક,
ઔર સબ સ્વાર્થી પ્રપંચી જગધુતી હે;
પ્રીત રામ નામસું, પ્રતીત રામનામકી,
મેં ગાઉં રામનામ યે, પ્રસાદી મહા વિભુતિ હે.

સવૈયો.

દમ દુર્ગમ દાનદયા મખ કર્મ, સુધર્મ આધીન સબૈ ધનકો,
તપ તીરથ સાધન યોગ વૈરાગ, સો હોય નહિ દ્રઢતા તનકો;
કલીકાલ કરાલમેં રામ કૃપાલ, એહી અવલંબ બડો મનકો,
તુલસી સબ સંયમ હીન ભયે, એક નામ આધાર રહ્યો જનકો.

સવૈયો.

ચારોંહી વેદ પુરાણ અઢારહી, ચૌસઠ તંત્રકા મંત્ર સંભારૂં,
તીનસો સાઠ મહા તપ તીરથ, મંગલગામ પુરે પુર આરૂં;
યોગવિયોગ ન પંચ ઉપાસન, યે તુલસી સબમેં નીરધારૂં;
તીનહીં લોકનકો સધરો ફલ, રામકે નામકે ઉપર વારૂં.

સવૈયો.

દશ ચાર અઠરાહીં ષષ્ટ કહે, એક નામ બીના કછુ ઔરન ભાખી
કોટી અનંતશુ સંતભયે, સુરતી પુની નામકે ઉપર રાખી.
વો ગુરૂદેવ બતાય દીયો, સુક નારદ સારદ શેષકી સાખી,
યે તજ ઔર ભજે તુલસી, ઉન્હે હાથહીં ધુલ જમાનમેં નાખી.

સવૈયો

વેદ પુરાણ વિહાય સુપંથ, કુમારગ કોટી કુચાલ ચલી હય,
કાલ કરાલ નૃપાલ કૃપાલસો, રાજ સમાજ બડોહીં છલી હય;
વર્ણ વિભાગ ન આશ્રમ ધર્મ, દુની દુઃખ દોષ દરિદ્ર દલી હય,
સ્વારથકો પરમારથકો કલી, રામકો નામ પ્રતાપ બલી હય.
તિન્હતે ખર શૂકર શ્વાન ભલે, જડતાવશતેં ન કહૈં કછુવૈ;
તુલસી જોહિ રામસોં નેહ નહીં;
સો સહી પશુ પૂછ બખાનત દ્વૈ.

જનની કત ભાર મુઇ દશ માસ,
ભઇ કિન વાંઝ ગઇ કિન ત્વૈ;
જરિ જાઉ સો જીવન જાનકીનાથ,
જીયે જગમેં તુમ્હરો બિન વ્હૈ.

સવૈયો.

કામસે રૂપ પ્રતાપ દિનેશસે, સોમસે શીલ ગણેશસે માને;
હરિચન્દ્રસે સત્ય બડે વિધિસે,
મધવાસે મહીપતિસે સુખ સાને.
શુકસે મુનિ શારદસે વકતા, ચિરજીવન લોમશતે અધિકાને;
ઐસોહિં ભયે તો કહા તુલસી જોપે,
રાજિવ લોચન રામ ન જાને.

સવૈયો.

ઝૂમત દ્વાર અનેક મતંગ, જઁજીર જરે મદ અંબુ ચુચાતે;
તીખે તુરંગ મનો ગતિ ચંચલ, પૌનકે ગૌનહુતે બઢિ જાતે.
ભીતર ચન્દ્રમુખી અવલોકત, બાહિર ભૂપ ખડે ન સમાતે;
ઐસે ભયે તો કહા તુલસીજુ, પૈ જાનકીનાથકે રંગ ન રાતે.
આગમ વેદ પુરાણ બખાનત, મારગ કોટિ ન જાહિં ન જાને;
જે મુનિ તે પુનિ આપુહિ આપકો,
ઇશ કહાવત સિદ્ધ સયાને.

ધર્મ સબૈ કલિકાલ ગ્રસે જપ, યોગ વિરાગ લે જીવ પરાને;
કો કરિ શોચ મરૈ તુલસી હમ, જાનકિનાથકે હાથ વિકાને.
ધૂત કહો અવધૂત કહો, રજપૂત કહો જુલહા કહો કોઉ;
કાહૂકી બેટિસોં બેટા ન વ્યાહવ, કાહૂકી જાતિ બિગારન સોઉ.
તુલસી સરનામ ગુલામ હે રામકો,
જાકો રૂચે સો કહો કછુ સોઉ;
માંગિકૈ ખાવો મસીદમે સોઇવો, લેબેકો એક ન દેવેકો દોઉ.
પ્રભુ સત્ય કરી પ્રહાલાદ ગિરા, પ્રગટે નરસિંહરૂપ ખમ્ભ મહાં;
ઝખરાજ ગ્રસ્યો ગજરાજ કૃપા, તતકાલ વિલમ્બ કિયે ન તહાં.
સુરસાખી દે રાખી હે પાંડુવધુ, પટ લૂટત કોટિક ભૂપ જહાં;
તુલસી ભજ શોચ વિમોનચકો,
જનકો પ્રણ રામ ન રાખ્યો કહાં.
સો જનની સો પિતા સોઇ ભ્રાત,
સો ભામિનિ સો સુત સો હિત મેરો;
સોઇ સગો સો સખા સોઇ સેવક,
સો ગુરૂ સો સુખ સાહિબ ચેરો.
સો તુલસી પ્રિય પ્રાણ સમાન, કહાંલો બનાઇ કહું બહુ તેરો;
જો તજી દેહકો ગેહકો નેહ, સનેહ કરે રામ હોઇ સબેરો.
રામ હૈં માત પિતા બંધુ ઓ હૈં, સંગી સખા ગુરૂ સ્વામિ સનેહી;
રામકી સૌહે ભરોંસોહે રામકો, રામરંગી રૂચિ રાચુ ન કેહી.

જીવત રામ મુયે પુની રામ, સદા રઘુનાથકી હૈ ગતિ જેહી;
સોઇ જીયે જગમેં તુલસી તનુ, ડોલત ઔર મુયે ધરિ દેહી.
સિય રામ સ્વરૂપ અગાધ, અનૂપ વિલોચન મીનનકો જલ હે;
શ્રુતિ રામકથા મુખ રામકો નામ, હિયે પુનિ રામહિકો સ્થલ હે.
મતિ રામહિસોં ગતિ રામહિસોં, રતિ રામસોં રામહિકો બલ હે;
સબહી ન કહે તુલસીકે મતે, ઇતનો જગજીવનકો ફલ હે.
ઝૂઠો હૈ ઝૂઠો હે ઝૂઠો સદા જગ, સન્ત કહન્ત ન અંન્ત લહા હે;
તાકો સહે શઠ સંકટ કોટિક, કાઢત દન્ત કરન્ત હહાહે.
જાનપણેકો ગુમાન બડો, તુલસીકો વિચાર ગમાર મહા હે;
જાનકીજીવન જો નહિ જાણ્યો, તો જાણ કહાવેત જાન કહા હે.

———:o:———

સવૈયો.

રાજવૃથા ગજરાજવૃથા વનીતા સો વૃથા સબસાજ વૃથાતે,
ગર્વ વૃથા ગુણ સર્વવૃથા અરૂદ્રવ્ય–વૃથા ગયો દાન દયા તે;
યાર વૃથા પરિવાર વૃથા સંસાર વૃથા ગુરૂનીત્ય ચેતાતે,
રામકે નામ વિના તુલસી હે ધીક્કાર સબી ચુતુરાઇકી બાતે.

સોરઠા.

સાહિબ હોત સરોષ, સેવકકો અપરાધ સુનિ;
અપને દેખે દોષ, રામ ન કબહૂં ઉરધરે.

संस्मरेत्‍ तु यः शैवविष्णोर्नामशिवस्य च ।
हरेर्नामहरेत्पापंनृणां श्रवणगोचरम् ॥

શિવ અથવા તો વિષ્ણુના નામનુ સ્મરણ કરવું જો ભગવાનનું નામ કાનથી માત્ર સાંભળવામાં આવે તોય તે સકળ પાપોનો નાશ કરનાર છે.

रोगिणोंतिकमासाद्यशोचनीयंनबांधवैः ।
स्मरणीयं पवित्रं मेनामधेयं मुहुर्मुहुः ॥

કોઇ રોગી મનુષ્ય પાસે જઈ બાંધવોએ શોક કરવો નહિ પણ તેની આગળ નિરંતર પવિત્ર એવું ભગવાન નામ વારંવાર ઉચ્ચારણ કરવું.

कृष्णेति मंगलं नामयस्यवाचिप्रवर्तते ।
तस्यभस्मीभवंत्याशुमहापातककोटयः ॥

શ્રીકૃષ્ણનું માંગલિક એવું નામ વાણીથી જે બોલ્યા કરેછે તે જીવનાં કરોડો મહા પાપપણ તરત બળીને ભસ્મ થઇ જાયછે.

हरिर्हरतिपापानि दुष्टचित्तैरपिस्मृतः ।
अनिच्छयापिसं स्पृष्टो दहत्येवहिपावकः ॥

અજાણતા પણ અગ્નિને અડતા દાઝી જવાય છે તેમ દુરાત્મા પ્રાણી પણ ભગવાનના નામનું સ્મરણ કરે તો તેના પાપ નષ્ટ થઇ જાય છે.

हरेर्नाम्नश्चयाशक्तिः पापनिर्हरणेद्विज ।
तावत्कर्तुंसमर्थोन पातकं पातकीजनः ॥

હરિના નામમાં પાપનો નાશ કરવાની જેટલી શક્તી છે, તેટલી પાપીઓમાં પાપ કરવાની નથી.

किंकरेभ्योयमः प्राहा नयध्वंनास्तिकंजनम् ।
नैवानयतभोदूता हरिनामस्मरंनरम् ॥

યમરાજા પોતાના સેવકોને કહે છે, હે દુતો ! ભગવાનનું જે નામ લેતા હોય તેઓનું તમે નામ પણ લેસો માં જે નાસ્તિક લોકો છે તેનેજ તમે મારી પાસે પકડી લાવો.

तस्मात्संकीर्तनं विष्णोर्जगन्मंगलमंहसाम् ।
महतामपिपक्षांद्र त्रिद्धयैकांतिकनिष्कृतिम् ॥

ભગવાનનું નામ જગતમાં મહા મંગલકારક ગણાય છે અને તે મોટામાં મોટા પાપનું ખરૂં પ્રાયશ્ચિત છે.

प्रायश्चित्तानिचीर्णानिनारायणपराङ्मुखम् ।
ननिष्पुनंतिदुर्बुद्धिसुराकुंभमिवापगाः ॥

દારૂના ઘડાને નદી જેમ પવિત્ર કરી શકતી નથી તેમ નારાયણ નામથી વિમુખ રહેનારને કોઇ પણ પ્રાયશ્ચિતો શુદ્ધ કરી શકતા નથી.

स्तेनः सुरापो मित्रध्रुक् ब्रह्महा गुरुतल्पगः ।
स्त्रीराजपितृगोहन्ता ये च पातकिनोऽपरे ॥
सर्वेषामप्यघवतामिदमेव सुनिष्कृतम् ।
नाम व्याहरणं विष्णोर्यतस्तद्विषया मतिः ॥

ચોર, સુરાપીનારો, મીત્રદ્રોહી, બ્રહ્મઘાતી, ગુરૂપત્નીગામી, સ્ત્રીને મારી નાખનાર, રાજાનો વધ કરનાર અને પિતૃ હત્યા તથા ગૌ હત્યા કરનાર એવા મહાન પાપીઓ તથા બીજા પણ સર્વ પ્રકારના પાતકી જનો ભગવદ્નામ લીધાથી પાપમુક્ત થઇ શુદ્ધ બને છે.

શ્રીમદ્ભાગવત ૬–૨–૯–૧૦

न निष्कृतैरुदितैर्ब्रह्मवादिभिस्तथा विशुद्धयत्यघवान् व्रतादिभिः
यथा हरेर्नामपदैरुदाहृतैस्तदुत्तमश्लोकगुणोपलंभकम् ॥

હરિ નામોચ્ચારણથી પાપી જેટલો શુદ્ધ બને છે તેટલો બીજા કોઇ વેદોક્ત પ્રાયશ્ચિતકે વ્રત નિયમથી પણ શુદ્ધ થઇ શકતો નથી. શ્રીમદ્ભાગવત ૬–૨–૧૧.

नैकांतिकं तद्धि कृतेपि निष्कृते मनः पुनर्द्धावति चेदसत्पथम् ।
तत्कर्म निर्हारमभीप्सतां हरेर्गुणानुवादः खलु सत्वभावनः ॥

પ્રાયશ્ચિતો સંપૂર્ણ રીતે જીવને શુદ્ધ કરી શકતા નથી, કેમકે પ્રાયશ્ચિત કર્યા પછી પણ મન કદાચિત કુમાર્ગો પર દોડી જાય છે માટે જો જડ મુળથી પાપને નષ્ટ કરવા હોય

ને અધર્મથી દુષિત થયલા હૃદયને શુદ્ધ કરવું હોય તો હરિનામ સિવાય બીજું સાધન નથી.

(શ્રીમદ્ભાગવત ૬-૨-૧૨)

ते सभाग्या मनुष्येषु कृतार्था नृप निश्चितम् ।
स्मरन्ति स्मारयन्तो ये हरेर्नाम कलौ युगे ॥

હે રાજન્ તે મહા ભાગ્યશાળી મનુષ્યોને ધન્ય ધન્ય છે કે જેઓ આ ઘોર કલિયુગમાં હરિનામ સ્મરે છે તથા બીજાઓને સ્મરણ કરાવે છે.

(શ્રીમદ્ભાગવત ૧૨-૩-૫૦)

गोकोटिदानं ग्रहणेषुकाशी ।
प्रयागगंगा युतकल्पवासः ॥
यज्ञायुतं मेरु सुवर्णदानं ।
गोविंदनाम्नानसमंनतुल्यम् ॥

गौतम.

ગૌતમ ઋષિ કહે છે કે-ગ્રહણ સમયે કાશીમાં જઇ કરોડો ગાયોનું દાન કરો, તીર્થરાજ પ્રયાગમાં ગંગા તીરે હજારો વર્ષ સુધી નિવાસ કરો, દશ હજાર યજ્ઞો કરી તેમાં મેરૂ પર્વત જેટલું સુવર્ણ દાનમાં આપો તો પણ એમાંનું કાંઇબી ભગવાનના નામની તોલે આવી શકે એમ નથી.

हरेर्नामैवनामैवनामैवममजीवनम् ।
कलौना स्त्येवनास्त्येवनास्त्येवगतिरन्यथा ॥
विदुर.

વિદુરજી કહે છે કે ઘોર કલીયુગમાં બીજા કોઇ પણ સાધનવડે ગતિ નથી તે નથીજ, આ વખતે એક માત્ર ભગવાનનું નામ એજ મારૂં જીવન છે.

जयति जयति जगन्मङ्गलं हरिर्नाम ।
जयति जयति जगन्मङ्गलं हरिर्नाम ॥

જગતને મહા મંગલ કરનાર હરી નામનો વિજય હો! ફરી ફરીને વારંવાર જગતને પવિત્ર કરનાર હરી નામનો જયજયકાર થાવ.

નારાયણનું નામ લેને તું પ્રાણી રે,
બદ્રિનાથ પ્રગટ જુગ જાણી—(ટેક.)
ગર્ભવાસે રક્ષા કીધી તારી રે;
લીધો જઠરા અગ્નિથી ઉગારી રે,
તેને કેમ મેલ્યો છે વિસારી—નારાયણ૦

નર દેહ દીધો તને નાથે રે,
ધન હોય તો વાવર તારે હાથે રે;
પડયું રહેશે, કોડી નાવે સાથે—નારાયણ૦

વણ સમજે કહે મારૂં મારૂં રે,
ધન કાજ ફરે તન તારૂં;
તારા હાથે નથી ધન તારૂં—નારાયણ૦
મિથ્યા સુખમાં તે શું લપટાણો રે,
લોક લાજે ગળે દીધો પાણો રે;
જાય છે તૃષ્ણાના પૂરમાં તણાણો—નારાયણ૦
કાયા માયા એ રીતે કાચી રે,
તેના રંગમાં તે શું રહ્યો રાચી રે;
બ્રહ્માનંદ કહે વાત સાચી—નારાયણ૦
હરિનામ બિના નર એસા હય (૨)
દીપક બિનાં મંદિર જેસા હય (૨)—હરિ૦
જેસે રાશી બિના રજની સોહી હય (૨)
જેસે બિના લુનકી રસોઇ હય (૨)
જેસે ગુરૂ બિનાકા ચેલા હય (૨)—હરિ૦
જેસે પુરૂષ બિનાકી નારી હય (૨)
જેસે પુત્ર બિનાકી માતારી હય (૨)
ગીનકા ઘર પુત્રજ જેસા હય (૨)—હરિ૦
ઠુંઠર બિના વૃક્ષ બનાયા હય (૨)
જેસે સૂમ સંચરી માયા હય (૨)
જલ બિન સરોવર જેસા હય (૨)—હરિ૦

શ્રીરામ કહેનેકી મઝા જીસકી જબાંપે આ ગયા (૨)
મુક્ત જીવન હો ગયા (૨)
ચારો પદાર્થ પા ગયા— શ્રીરામ૦

લુંટી મજા પ્રહ્‌લાદને, ઉસ નામકે પ્રતાપસે (૨)
નરસીંગ હો દર્શન દીયા, (૨)
ત્રીલોકમેં જશ છા ગયા— શ્રીરામ૦

ઐસી ખટકની સેવરી, કીસ પ્રેમસે સુમરણ કીયા(૨)
પરમાત્મા ઘર આયકે, (૨)
ઉસકે હાથકે ફલ ખા લીયા— શ્રીરામ૦

સૌ કોટીકી તકસીમમેં જશ શંભુને પાયા ઉસે (૨)
જાપે કૃપા ઉનકી ભઇ (૨)
સદ્‌ગુરૂસેં દર્શા દીયા— શ્રીરામ૦

સબસે બડા દરજા કીયા,ભક્તોકે ઇસ કલી કાલમેં(૨)
નરસીંહકી હુંડી દ્વારીકામેં (૨)
સામરા સકરા ગીયા— શ્રીરામ૦

છા રહી કીરત બીમલ રૂતુ, રાજસી સંસારમેં, (૨)
અભ્ર કે માનીંદ તુલસી (૨)
પ્રેમરસ બર્સા દીયા— શ્રીરામ૦

પીઆરે બુટ્ટી નામકી, પીઆરે બુટ્ટી (૨)
તુમ સદા રહો અલમસ્ત નામકી,
પીઆરે બુટ્ટી (૨) નામકી.
ઘેરી ઘેરી નદીયાં નાવ પુરાણે,
જદપી લે છુટી મોરે પ્યારે (૨)
હુરીકા ભજન કછુ નહીં કીનો (૨)
હૈયેકી ફુટીરે, ભજન બીન, હૈયેકી ફુટી—તુમ સદા.
તન કર કુંડી મનકર સોટા,
ચીતકી ડગડ બુટ્ટી, મોરે પ્યારે (૨)
કોઇ કોઇ સાધુજન પી ગયે ભાઇ (૨)
ચોરાશી છુટીરે,ભજનકર, ચોરાશી છુટીરે—તુમ સદા.
સદ્ગુરૂ હમકુ બહોત સમજાયા,
એક નહીં સુઝી મોરે પ્યારે (૨)
દાસ બીહારી હરી ગુણ ગાઇ લે (૨)
ઓર બાતા જુઠીરે, ભજન બીન, ઓર બાતા જુઠીરે
તુમ સદા.

ક્યા બોલે? અબ ક્યા બોલે?
મન મગન ભયા અબ ક્યા બોલે? (૨)
તેરા સાહેબ હે તુજ ભીતર (૨)
બાહેર નેના ક્યા બોલે—મન•

સુક્ષ્મણા નાડી અમીરસ લાવે (૨)
પ્યાલા ભર ભર અણુતોલે—મન૦

હંસે પાયા માન સરોવર (૨)
દુજી જગ્યા પર બગ ડોલે—મન૦

કહત કબીરા સુનો ભાઇ સાધુ (૨)
સતગુરૂ પાયા અણમોલે—મન૦

ચોપાઇ.

વન્દો રામનામ રઘુબરકે, હેતુ કૃશાનુ ભાનુ હિમકરકે;
વિધિ હરિ હરમય વેદ પ્રાણસે, અગુણ અનૂપમ ગુણનિધાનસે.
મહામન્ત્ર જોઇ જપત મહેશૂ, કાશી મુક્તિ હેતુ ઉપદેશૂ;
મહિમા જાસુ જાન ગણરાઊ, પ્રથમ પૂજિયત નામ પ્રભાઊ.
જાન આદિકવિ નામપ્રતાપૂ, ભયઉ સિદ્ધ કરિ ઉલટા જાપૂ;
સહસનામ સમ સુનિ શિવવાની, જપિજેઇં પિય સંગ ભવાની.
હરસે હેતુ હેરિ હરહીકો, કિય ભૂષણ તિય ભૂષણ તીકો;
નામ પ્રભાઉ જાન શિવ નીકે, કાલકૂટ ફલ કીયે અમીકે.

દોહરો.

વરષાઋતુ રઘુપતિભગતિ, તુલસી શાલિ સુદાસ;
રામનામ બર બરણ યુગ, શ્રાવણ ભાદોં માસ.

ચોપાઇ.

અક્ષર મધુર મનોહર દોઊ, બરણ વિલોચન જન જિય જોઊ;
સુમિરત સુલભ સુખદ સબકાહૂ, લોક લાહુ પરલોક નિવાહૂ.
કહત સુનતસુમિરત સુઠિ નીકે,રામ લખનસમ પ્રિય તુલસીકે,
બરણત વરણ પ્રીતિ બિલગાતી,બ્રહ્મજીવ સમ સહજ સઁઘાતી.
નરનારાયણસરિસ સુભ્રાતા, જગપાલક વિશેષ જનત્રાતા:
ભક્તિસુતિયકલકરણ વિભૂષણ,જગહિતહેતુબિમલ વિધુપૂષણ
સ્વાદુ તોષસમ સુગતિ સુધાકે, કમઠ શેષસમ ધર વસુધાકે;
જનમન મંજુ કંજ મધુકરસે, જીહ જસોમતિ હરિ હલધરસે.

દોહરો.

એક છત્ર એક મુકુટમણિ, સબ બરણનપર જોઉ:
તુલસી રઘુવર નામકે, બરણ બિરાજત દોઉ.

ચોપાઇ.

સમુઝત સરસ નામ અરૂ નામી,
પ્રીતિ પરસ્પર પ્રભુ અનુગામી;
નામ રૂપ દોઉ ઇશ ઉપાધી,
અકથ અનાદિ સુસમુઝિહી સાધી.

કો બડ છોટ કહત અપરાધૂ, સુનિ ગુણ ભેદ સમુઝિહૈં સાધૂ;
દેખિય રૂપ નામ આધીના, રૂપજ્ઞાન નહિં નામબિહીના.
રૂપ બિશેષ નામ બિનુ જાને, કરતલગત ન પરહિં પહિંચાને;
સુમિરિય નામ રૂપ બિનુ દેખે, આવત હૃદય સનેહ વિશેષે.
નામરૂપગતિ અકથ કહાની,
સમુઝત સુખદ ન પરતિ બખાની;
અગુણ સગુણ બિચ નામ સુસાખી,
ઉભય પ્રબોધક ચતુર દુભાખી.

દોહરો.

રામ નામ મણિ દીપ ધરૂ, જીહ દેહરી દ્વાર;
તુલસી ભીતર બાહિરૈ, જો ચાહસિ ઉજીયાર.

ચોપાઇ.

નામ જીહ જપિ જાગહિં યોગી,
વિરતિ વિરંચિ પ્રપંચ વિયોગી;
બ્રહ્મસુખહિં અનુભવહિં અનૂપા,
અકથ અનામય નામ ન રૂપા.

જાના ચહહિં ગૂઢગતિ જેઊ, નામ જીહ જપિ જાનહિં તેઊ;
સાધક નામ જપહિં લય લાયે, હોહિં સિદ્ધ અણિદિકયો આપ.

જપહિં નામ જન આરત ભારી,
મિટહિં કુસંકટ હોઇ સુખારી;
રામભક્ત જગ ચારિ પ્રકારા,
સુકૃતી ચારિઉ અનઘ ઉદારા.
ચહુઁ ચતુરનકહુઁ નામ અધારા, જ્ઞાની પ્રભુહિં વિશેષ પિયારા;
ચહુઁયુગ ચહુઁશ્રુતિ નામ પ્રભાઉ,કલિ વિશેષ નહિં આન ઉપાઉ.

દોહરો.

સકલ કામનાહીન જે, રામભક્તિરસ લીન;
નામ સુપ્રેમ પિયૂષહૃદ, તિનહું કિયે મન મીન.

અગુણ સગુણ દોઉ બ્રહ્મસ્વરૂપા,
અકથ અગાધ અનાદિ અનૂપા;
મોરે મત બડ નામ દુહૂઁતે,
કિય જેહિ યુગ નિજબસ નિજ બૂતે.
પ્રૌઢ સુજન જન જાનહિં જનકી,
કહઉં પ્રતીતિ પ્રીતિ રૂચિ મનકી;
એક દારૂગત દેખિય એકૂ, પાવકયુગસમ બ્રહ્મવિવેકૂ.
ઉભય અગમ યુગ સુગમ નામતે, કહઉં નામ બડ બ્રહ્મરામતે;
વ્યાપક એક બ્રહ્મ અવિનાશી, જડ ચેતન ઘન આનઁદરાશી.

અસ પ્રભુ હૃદયઅછત અવિકારી,
સકલ જીવ જગ દીન દુખારી;
નામનિરૂપણ નામ યતનતે,
સો પ્રગટત જીમિ મોલ રતનતે.

દોહરો.

નિર્ગુણતે ઇહિ ભાઁતિ બડ, નામપ્રભાવ અપાર;
કહઉઁ નામ બડ રામતે, નિજબિચાર અનુસાર.

ચોપાઇ.

રામ ભક્તહિત નરતનુધારી, સહિ સંકટ કિય સાધુ સુખારી;
નામ સપ્રેમ જપત અનયાસા, ભક્ત હોહિં મુદ મંગલવાસા.
રામ એક તાપસતિય તારી, નામ કોટી ખલ કુમતિ સુધારી;
ઋષિહિત રામ સુકેતુસુતાકી, સહિત સેન સુત કીન્હ બિબાકી.
સહિત દોષ દુખ દાસ દુરાશા,
દલઇ નામ જીમિ રવિ નિશિ નાશા;
ભંજેઉ રામ આપુ ભવ ચાપૂ, ભવભયભંજન નામપ્રતાપૂ.
દણ્ડકવન પ્રભુ કીન્હ સુહાવન,
જનમન અમિત નામ કિય પાવન;
નિશિચરનિકર દલેઉ રઘુનન્દન,
નામ સકલ કલિકલુષનિકન્દન.

દોહરો.

શબરી ગિદ્ધ સુસેવકનિ, સુગતિ દીન્હ રઘુનાથ;
નામ ઉધારે અમિત ખલ, વેદવિદિત ગુણગાથ.

ચોપાઇ.

રામ સુકણ્ઠ બિભિષણ દોઊ, રાખે શરણ જાન સબ કોઊ;
નામ અનેક ગરીબ નિવાજે, લોક વેદ વર વિરદ બિરાજે.
રામ ભાલુ કપિકટક બટોરા, સેતુહેતુ શ્રમ કીન્ઉ ન થોરા;
નામ લેત ભવસિંધુ સુખાહીં, કરહુ બિચાર સુજન મનમાહીં.
રામ સકુલ રણ રાવણ મારા, સીયસહિત નિજપુર પગ ધારા;
રાજા રામ અવધ રજધાની, ગાવત ગુણ સુર મુનિવર વાની.
સેવક સુમિરત નામ સપ્રીતી, બિનુ શ્રમ પ્રબલ મોહદલ જીતી;
ફીરત સનેહમગન સુખ આપને, નામપ્રસાદ શોચ નહિં સપને.

દોહરો.

બ્રહ્મરામતે નામ બડ઼, વરદાયક વરદાનિ;
રામચરિત શતકોટિમહઁ, લિય મહેશ જિય જાનિ.

ચોપાઈ.

નામ પ્રસાદ શમ્ભુ અવિનાશી, સાજ અમંગલ મંગલરાશી;
શુકસનકાદિ સિદ્ધ મુનિ યોગી, નામ પ્રસાદ બ્રહ્મસુખ ભોગી.

નારદ જાનેઉ નામપ્રતાપૂ, જગપ્રિય હરિહર હરિપ્રિય આપૂ;
નામ જપત પ્રભુ કીન્હ પ્રસાદૂ,
ભક્તશિરોમણિ ભયે પ્રહલાદૂ.
ધ્રુવ સગલાનિ જપેઉ હરિનામૂ,
પાયેલઉ અચલ અનૂપમ ઠામૂ;
સુમિરિ પવનસુત પાવન નામૂ,
અપને વશ કરિ રાખેઉ રામૂ.
અપર અજામિલ ગજ ગણિકાઉ,
ભએ મુક્ત હરિનામપ્રભાઉ;
કહુઉઁ કહાઁલગિ નામબડ઼ાઇ,
રામ ન સકહિં નામગુણ ગાઇ.

દોહરો.

રામનામકો કલ્પતરુ, કલિ કલ્યાણનિવાસ;
જો સુમિરત ભયે ભાઁગતે, તુલસી તુલસીદાસ.

ચોપાઇ.

ચહુઁયુગ તીનિ કાલ તિહુઁ લોકા, ભએ નામ જપિ જીવ વિશોકા;
વેદ પુરાણ સંતમત એહૂ, સકલ સુકૃતફળ રામસનેહૂ.

ધ્યાન પ્રથમ યુગ મખવિધિ દૂજે, દ્વપાર પરિતોષત પ્રભુ પૂજે;
કલિ કેવલ મલમૂલ મલીના, પાપપયોનિધિ જનમન મીના.
નામ કામતરુ કાલ કરાલા, સુમિરત શમન સકલ જગજાલા;
રામનામ કલિ અભિમત દાતા,હિત પરલોક લોક પિતુ માતા.
નહિં કલિ કર્મ ન ભક્તિ વિવેકૂ, રામ નામ અવલંબન એકૂ;
કાલનેમિ કલિ કપટનિધાનૂ, નામ સુમતિ સમરથ હનુમાનૂ.

——:o:——

દોહરો.

રામનામ નરકેસરી, કનકકશિપુ કલિકાલ;
જાપક જન પ્રલ્હાદ જિમિ, પાલહિં દલિ સુરસાલ.

ચોપાઇ.

ભાય કુભાય અનખ આલસહૂં,
નામ જપત મંગલ દિશિ દશહૂં;
સુમિરિ સો રામનામગુણગાથા,
કરૌં નાઈ રઘુનાથહિં માથા.
મોરિ સુધારહિં સો સબ ભાઁતી,
જાસુ કૃપા નહિં કૃપા અઘાતી;
રામ સુસ્વામિ કુસેવક મોસે,
નિજદિશિ દેખિ દયાનિધિ પોસે.

લોકહુ વેદ સુસાહિબ રીતી, વિનય સુનત પહિંચાનત પ્રીતી;
ધની ગરીબ ગ્રામ નર નાગર, પંડિત મૂઢ મલીન ઉજાગર.
સુકબિ કુકવિ નિજમતિઅનુહારી,
નૃપહિં સરાહત સબ નર નારી;
સાધુ સુજાન સુશીલ નૃપાલા, ઇશઅંશભવ પરમ કૃપાલા.
સુનિ સનમાનહિં સબહિં સુવાની,
ભણિત ભક્તિ મતિ ગતિ પહિચાની;
યહ પ્રાકૃત મહિપાલ સુભાઊ, જાનિ શિરોમણિ કોશલરાઊ.
રીઝત રામસનેહ નિસોતે, કો જગ મંદ મલિન મતિ મોતે.

દોહરો.

શઠ સેવકકી પ્રીતિ રુચિ, રખિહહિં રામ કૃપાલુ;
ઉપલ કિયે જલયાન જેહિં, સચિવ સુમતિ કપિ ભાલુ.
હૌંહું કહાવત સબ કહત, રામ સહત ઉપહાસ;
સાહિબ સીતાનાથસે, સેવક તુલસીદાસ.

ચોપાઇ.

અતિ બડી મોર ઢિઠાઇ ખોરી,
સુનિ અઘ નરકહુ નાક સિકોરી;
સમુઝિ સહમિ મોહિં અપડર અપને,
સો સુધિ રામ કીન્હ નહિં સપને.

સુનિ અવલોકિ સુચિત ચખુ ચાહી,
ભક્તિ મોર મતિ સ્વામિ સરાહી;
કહત નશાઇ હોઇ અતિનીકી, રીઝત રામ જાનિ જન જીકી.
રહત ન પ્રભુ ચિત ચૂક કિયેકી, કરત સુરતિ શત બાર હિયેકી;
જેહિ અઘ વધઉ વ્યાધજીમિ વાલી,
ફિરિ સુકંઠ સોઇ કીન્હ કુચાલી.
સોઇ કરતૂતિ બિભીષણકેરી, સપનેહુ સો ન રામ હિય હેરી;
તે ભરતહિ ભેટત સનમાને, રાજસભા રઘુવીર બખાને.

——:o:——

દોહરો.

પ્રભુ તરૂતર કપિ ડારપર, કિયે તે આપુ સમાન;
તુલસી કહૂઁ ન રામસે, સાહિબ શીલનિધાન.
રામ નિકાઇ રાવરી, હે સબહીકો. નીક;
જો યહ સાઁચી હૈ સદા, તો નીકો તુલસીક.

આવૃત્તિ ૧ લી.] [નકલ ૧૦૦૦.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનારઃ—હરિલાલ છોટાલાલ મહેતા,
કાલકાદેવી રસ્તો, કાવેલ, ઘર નં. ૧૭, મુંબઈ, ૨

છાપનારઃ—મગનલાલ જગજીવનદાસ, [દુ૦૪૩૭.]
શ્રી 'સરસ્વતી' છાપખાનું, ૩૫૬, નાગદેવી રસ્તો, મુંબઈ, ૩